

ปัจฉิมจสมุปบาท ตอนที่ ๓

สุภีร์ ทุมทอง

๙ กันยายน ๒๕๖๑

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจสมุปปาต
๒. ความสำคัญของปรัชญาจสมุปปาต
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจสมุปปาต
๔. ปรัชญาจสมุปปาตในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปาต

๑.๑ หลักทั่วไป

อิมสมิ สติ อิท โหติ,
อิมสสุปปาธา อิท อูปปชชติ,
อิมสมิ อสติ อิท น โหติ,
อิมสส นโรธา อิท นีรุชฌติ.

(สํ.นํ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๑.๒ หลักแจกแจงขยายความ

อวิชชาปัจจยยา สงฺขารา, สงฺขารปัจจยยา วิญฺเณอานํ,
วิญฺเณอานปัจจยยา นามรูปํ, นามรูปปัจจยยา สฬายตนํ,
สฬายตนปัจจยยา ผสฺโส, ผสฺสปัจจยยา เวทนา,
เวทนาปัจจยยา ตณฺหา, ตณฺหาปัจจยยา อูปาทานํ,
อูปาทานปัจจยยา ภโว, ภวปัจจยยา ชาตี,
ชาตีปัจจยยา ชรามรณํ โสภกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวานฺตี,
เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺพุทธโย โหตี**

(สํ.นํ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๑.๒ หลักแจกแจงขยายความ

อวิชชชาย เตวว อเสสวिरาคณิโรธา สงฺขารนโรโธ,
สงฺขารนโรธา วิญญานนโรโธ, วิญญานนโรธา นามรูปนโรโธ,
นามรูปนโรธา สฬายตทนโรโธ, สฬายตทนโรธา ผสฺสนโรโธ,
ผสฺสนโรธา เวททานโรโธ, เวททานโรธา ตณฺหานโรโธ,
ตณฺหานโรธา อูปาทานนโรโธ, อูปาทานนโรธา ภาวนโรโธ,
ภาวนโรธา ชาตินิกโรโธ, ชาตินิกโรธา ชรามรณํ
โสภกปริเทวทุกขโทมนสฺสุปายาสา นโรชณนติ;
เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนุชฺส นโรโธ** โหติ.

(สํ.น. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๒. ความสำคัญของปฏิเสธสมุပ္บาท

- ๒.๑ เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระศาสดา
- ๒.๒ เป็นธรรมลึกซึ้งเหนือตรรกะ
- ๒.๓ เป็นธรรมที่พระโพธิสัตว์พิจารณาก่อนตรัสรู้
- ๒.๔ เป็นธรรมเทศนาสายกลาง
- ๒.๕ เป็นอริยญาณธรรม
- ๒.๖ เห็นปฏิเสธสมุပ္บาทชื่อว่าเห็นธรรม
- ๒.๗ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทเป็นสัมมาทิฎฐิ
- ๒.๘ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้
- ๒.๙ รู้ธรรมะนี้แล้วหมดความสงสัยในชั้นอดีตเป็นต้น
- ๒.๑๐ ไม่รู้ธรรมนี้ไม่อาจพ้นอบาย

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจรรยาบรรณ
๒. ความสำคัญของปรัชญาจรรยาบรรณ
๓. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาจรรยาบรรณ
๔. ปรัชญาจรรยาบรรณในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจรรยาบรรณ

๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปฏิจจสมุปบาท

- ๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้
- ๓.๒ ทุกปัจจยាកการเป็นอริยสัจ ๔
- ๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด
- ๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี
- ๓.๕ เหตุแห่งความหลากหลาย
- ๓.๖ ปัจจยាកการในจิตใจกระทบไปสู่สังคมส่วนรวม

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

อนมตคฺโคยฺ ภิกฺขเว สํสาโร,

ปุพฺพา โภภฺมิ น ปญฺญาติ อวิชฺชาเนีวฺรณานํ

สตฺตานํ ตณฺหาสญฺโฆชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํ.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๑๒๔ ติณกัฏฐสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

ปุริมา ภิกขเว โภฏี น ปญฺณายตี อวิชฺชาย
อิโต ปุพฺเพ อวิชฺชา นาโหสี,
อถ ปจฺฉา สมภวี”ติ. เอวญฺเจตํ ภิกขเว วุจฺจตี,
อถ จ ปน ปญฺณายตี “อิทปฺปจฺจยา อวิชฺชา”ติ.
อวิชฺชมฺปาหํ ภิกขเว สาหารํ วทามิ, โน อนาหารํ.
โก จาหาโร อวิชฺชาย, “ปญฺจ นีวรณา”ติสฺส วจฺนียํ...
“ตีณิ ทฺวจฺจริตานี”ติสฺส วจฺนียํ...

(อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชชาสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

“อินทฺริยาสํวโร” ติสฺส วจณียํ...

“อสตาสมปชฌณนุ” ติสฺส วจณียํ...

“อโยนิโส มนสิกาโร” ติสฺส วจณียํ...

“อสุสทฺธิยนุ” ติสฺส วจณียํ...

“อสุทฺถมมสุสวาน” นตฺติสฺส วจณียํ...

“อสปฺปุริสสํเสโว” ติสฺส วจณียํ...

เอวเมตฺติสฺสา อวิชฺชาย ออาหาโร โหติ, เอวญฺจ ปาฏิปุริ.

(อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชชาสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อวิชชฌญจ ปชานาติ,
อวิชชาสมุททยฌญจ ปชานาติ, อวิชชานีโรธฌญจ ปชานาติ,
อวิชชานีโรธคามินี ปฏิปทฌญจ ปชานาติ.

เอตตาวต่าปี โข อาวุโส อริยสาวโก **สมมาทิฏฐิ** โหติ,
อุชุกตาสุส ทิฏฐิ, ฌมเม อเวจจป্পสาแทน สมนนาคโต,
อาคโต อิมํ สททฌมมํ.

(ม.มู. ๑๒/๑๐๓ สัมมาทิฏฐิสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นตอแรกสุด

ยัม โข อาวุโส ทุกฺเช อณานํ, ทุกฺขสมุทเย อณานํ,
ทุกฺขนิโรธเ อณานํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อณานํ.
อัยมฺ วุจฺจตาวิโส อวิชฺชา.

อาสวสมุทฺทยา อวิชฺชาสมุทฺโทย, อาสวนิโรธา อวิชฺชานิโรธเ.

ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺจคิโก มคฺโค

อวิชฺชานิโรธคามินิ ปฏิปทา.

(ม.มฺ. ๑๒/๑๐๓ สัมมาทิฏฺฐิสูตฺร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **มุสตี**” ตี.

“โน กถโล ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจจยา นุ โข ภนุเต **ผสฺโส**” ตี. เอส กถโล ปโณห,
ตตฺร กถลํ เวยยากรณํ

“สพายตนปจจยา **ผสฺโส, ผสฺสปจจยา** เวทนา” ตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียพัคคฺนสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **เวทยตี**” ตี.

“โน กุลโล ปโยห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจฺจยา นุ โข ภนุเต **เวทนา**” ตี. เอส กุลโล ปโยห,
ตตฺร กุลลํ เวยฺยากรรมํ

“ผสฺสปจฺจยา **เวทนา, เวทนาปจฺจยา** ตณฺหา” ตี.

(สํ.นฺิ. ๑๖/๑๒ โมลฺยพคฺคฺนสฺตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **ตณฺหียตี**” ตี.

“โน กสฺโส ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจฺจยา นุ โข ภนุเต **ตณฺหา**” ตี. เอส กสฺโส ปโณห,
ตตฺร กสฺสํ เวยฺยากรณํ

“เวทนาปจฺจยา **ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา** อุปาทานนุ” ตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียัคคฺขุนสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **อุปาทิยตี**” ตี.

“โน กถโล ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กัจจยา นุ โข ภนุเต **อุปาทานนุ**” ตี, เอส กถโล ปโณห,
ตตร กถลั เวยยากรณ์

“ตณฺหาปจฺจยา **อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา** ภโว” ตี ...

เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียพคฺคฺนฺสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

อณฺณตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ

“กตมํ นุ โข ภนฺเต ชรามรณํ, กสฺส จ ปนฺนํ ชรามรณนุ”ติ.

“โน กถฺโถ ปญฺโห”ติ ภควา อโวจ ...

เอเต เต ภิกฺขุ อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺเฌน ตถาคโต

ธมฺมํ เทเสตี “ชาติปจฺจยา ชรามรณ นุ”ติ.

(สํ.นិ. ๑๖/๓๕ อวิชชาปัจจยสูตร)

๓.๕ เหตุแห่งความหลากหลาย

ธาตุนานัตต์ ภิกขเว ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สยฺยณานานัตต์,
สยฺยณานานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนานัตต์
สงฺกปฺปนานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ผสฺสนานัตต์,
ผสฺสนานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ เวทฺถานานัตต์,
เวทฺถานานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ฉนฺทฺถานานัตต์,
ฉนฺทฺถานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ปริฬาหฺนानัตต์,
ปริฬาหฺนानัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ปริเยสฺสนานานัตต์,
ปริเยสฺสนานานัตต์ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ลากฺขนานัตต์.

(สํ.นិ. ๑๖/๙๓ พาทิรผัสสนานัตตสูตร)

๓.๖ ปัจจัยอาการในจิตใจกระทบไปสู่สังคมส่วนรวม

อิตี โข ปเนตํ อานนุท เวทนํ ปฏิจฺจ ตณฺหา,
ตณฺหํ ปฏิจฺจ ปฺริเยสนา, ปฺริเยสนํ ปฏิจฺจ ลาภ,
ลาภํ ปฏิจฺจ วินิจฺฉโย, วินิจฺฉยํ ปฏิจฺจ ฉนฺทราโค,
ฉนฺทราคํ ปฏิจฺจ อชฺโณสํ, อชฺโณสํ ปฏิจฺจ ปฺริคฺคโห,
ปฺริคฺคหํ ปฏิจฺจ มจฺฉริยํ, มจฺฉริยํ ปฏิจฺจ อารกฺโข. **อารกฺขาธิกรณํ**
ทณฺธาทานสตฺถาทานกฺลหวิคฺคหวิวาทตฺวํตฺวํเปสฺสญฺญมฺสาวาทา
อเนเก ปาปกกา อกฺุสลา ฐมฺมา สมภวนฺตี.

(ที.ม. ๑๐/๑๐๓ มหานิทานสูตร)

๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปฏิจจสมุปปบาท

- ๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้
- ๓.๒ ทุกปัจจยการเป็นอริยสัจ ๔
- ๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด
- ๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี
- ๓.๕ เหตุแห่งความหลากหลาย
- ๓.๖ ปัจจยการในจิตใจกระทบไปสู่สังคมส่วนรวม

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจสมุปปาต
๒. ความสำคัญของปรัชญาจสมุปปาต
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจสมุปปาต
๔. ปรัชญาจสมุปปาตในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปาต

๔.๑ เพราะทุกข์จึงมีศรัทธา

อิตี โข ภิกขเว อวิชชูปนินสา สงขารธา, สงขารูปนินส์ วิญญาณํ,
วิญญาณูปนินส์ นามรูปํ, นามรูปูปนินส์ สฬายตน์,
สฬายตน์ูปนินส์ ผลิตส์, ผลิตส์อุปนินสา เวทนา,
เวทน์ูปนินสา ตณหา, ตณหูปนินส์ อุปาทาณํ,
อุปาทาณูปนินส์ ภโว, ภวูปนินสา ชาตี,
ชาตูปนินส์ ทุกข์, ทุกข์อุปนินสา สทธา,
(สํ.น. ๑๖/๒๓ อุปนินสสูตร)

๔.๑ เพราะทุกข์จึงมีศรัทธา

ชาตูปนิสัํ ทุกข์, ทุกขูปนิสา สทธา,
สทฐูปนิสัํ ปามุชขัํ, ปามุชขูปนิสา ปีติ,
ปีตูปนิสา ปสฺสทฺธิ, ปสฺสทฺฐูปนิสัํ สุขัํ,
สุขูปนิโส สมาริ, สมารูปนิสัํ ยถาภูตญาณทสฺสนัํ,
ยถาภูตญาณทสฺสนูปนิสา นิพพิทา, นิพพิทูปนิโส วิราโค,
วิราคูปนิสา วิมุตฺติ, วิมุตฺตูปนิสัํ ขเย ญาณัํ.

(สั.นั. ๑๖/๒๓ อุปนิสฺสูตร)

๔.๒ วิชาเกิดก็หมดปัญหา

อิธ ภิกขเว **อสุตฺตวา ปุณฺณชฺชโน** อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส
อโกวิทฺโธ อริยธมฺเม อวินีโต, สปฺปฺริसानํ อทสฺสาวี สปฺปฺริสธมฺมสฺส
อโกวิทฺโธ สปฺปฺริสธมฺเม อวินีโต รุปํ อตฺตโต สมนุปลสฺสตี,
รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ.
เวทณํ...สณฺณํ...สงฺขารํ...วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปลสฺสตี,
วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ,
วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ.

(สํ.ข. ๑๗/๔๗ สมณูปัสสนาสูตฺร)

๔.๒ วิชาเกิดก็หมดปัญหา

อิติ อยญเจว สมนุปลสุสนา “อสมิ”ติ จสุส อธิคตํ โหติ,

“อสมิ”ติ โข ปน ภิกขเว อวิกเต

ปญจนนํ อินฺทฺริยานํ อวกฺกนฺติ โหติ จกฺขุณฺทฺริยสุส

โสติณฺทฺริยสุส ฆานินฺทฺริยสุส ชิวฺหินฺทฺริยสุส กายินฺทฺริยสุส.

อตฺถิ ภิกขเว มโน, อตฺถิ ธมฺมา, อตฺถิ อวิชชาธาตุ.

อวิชาสมผลสุสเซน ภิกขเว เวทยิตฺเตน ญฺญูจสุส อสุสุตวโต

ปุถุชฺชนสุส “อสมิ”ติปิสุส โหติ, “อยมหมสมิ”ติปิสุส โหติ,

“ภวิสฺสนุ”ติปิสุส โหติ, “น ภวิสฺสนุ”ติปิสุส โหติ,..

(สํ.ข. ๑๗/๔๗ สมนุปลสุสนาสูตฺร)

๔.๒ วิชาเกิดก็หมดปัญหา

ติฏฺฐนฺติ โข ภิกฺขเว ตตฺถเภา ปณฺจินฺทรียานิ,
อเถตฺถ สุตวโต อริยสาวกสฺส อวิชา ปหฺยติ, วิชา อุปฺปชฺชติ,
ตสฺส อวิชาวิราคฯ วิชฺชุปฺปาทา “อสมิ”ติปิสฺส น โหติ,
“อยมหฺมสมิ”ติปิสฺส น โหติ, “ภวิสฺสนุ”ติปิสฺส น โหติ,
“น ภวิสฺสนุ”ติปิสฺส น โหติ,...

(สํ.ข. ๑๗/๔๗ สมณูปัสสนาสูตฺร)

๔.๓ เกิดตัณหาก็ยังดับทุกข์ได้

จกขุณฺณจ ปฏฺฐิจฺจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกขุวิณฺณานํ,
ตีณฺณํ สงฺคตํ ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา.
ตสฺสาเยว ตณฺหาय อเสสวिरาคนฺโรธา อุปาทานนฺโรโธ,
อุปาทานนฺโรธา ภวนฺโรโธ, ภวนฺโรธา ชาตฺนฺโรโธ,
ชาตฺนฺโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นฺโรชณฺนติ;
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นฺโรโธ โหติ.

(สํ.น. ๑๖/๔๓ ทุกขสูตร)

๔.๔ มีเวทนาโดยไม่ต้องมีตัณหา

จกขุณฺจ โข ภิกฺขเว ปฏิจฺจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ,
ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตฺถิ
สุขํ वा ทุกฺขํ वा อทุกฺขมสุขํ वा.

โส สุขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมานโน นาภินนฺทติ นาภิวทติ
นาชฺโณมสาย ติฏฺฐติ, ตสฺส **ราคานุสโย** นานุเสติ.

(ม.อ. ๑๔/๔๒๖ ฉฉักกสูตร)

๔.๔ มีเวทนาโดยไม่ต้องมีตัณหา

ทุกข์ชาย เวทนาชาย ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมตี
น ปริเทวตี น อุตฺตาทิ กนฺทตี น สมฺโมหํ อापชฺชตี,
ตสฺส **ปฏฺิฆานุสฺสโย** นานุเสตี.

อทุกข์ขมสุขชาย เวทนาชาย ผุฏฺโฐ สมาโน ตสฺสา เวทนาชาย
สมุทฺยญฺจ อตฺถงฺกมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ
ยถาภูตํ ปชานาตี, ตสฺส **อวิชฺชานุสฺสโย** นานุเสตี.

(ม.อ. ๑๔/๔๒๖ ฉนฺทกกสูตร)

๔.๕ อาหารของวิชาและวิมุตติ

วิชาวิมุตติมุปหิ ภิกขเว สาหารं วทามิ โน อนาหารं,
โก จาหาโร วิชาวิมุตติยา สตุต โพชฌงคาตีสุส วจนียं,..
จตุตาโร สติปฏจानา ... ตีณิ สุจริตานิ ...อินทริยสัวโร...
สติสมุปชฌณั ... โยนีโส มนสิกาโร ... สทฐา ...
สทฐมมสุสวานั ... สปัปฺริสสัเสโว ...

(อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชาสูตร)

๔.๖ การกระทำตามลำดับ

นาหฺ์ ภิกขเว อาทิเกเนว อญฺญารารณํ วทามิ.

อปัจจ ภิกขเว อนฺุพุพฺพสิกฺขา อนฺุพุพฺพกิริยา อนฺุพุพฺพปฏฺฐิปทา

อญฺญารารณา โหติ. กถญจ ภิกขเว อนฺุพุพฺพสิกฺขา

อนฺุพุพฺพกิริยา อนฺุพุพฺพปฏฺฐิปทา อญฺญารารณา โหติ.

อิธ ภิกขเว **สหุราชาโต** อุปสงฺกมติ, อุปสงฺกมนฺุโต ปยิริุปาสติ,

ปยิริุปาสนฺุโต โสตํ โอทหติ, โอทิตโสโต ฌมฺมํ สุณาติ,

สุตฺวา ฌมฺมํ ฐาเรติ, ฐตานํ ฌมฺมานํ อตฺถํ อุปปริกฺขติ,

(ม.ม. ๑๓/๑๘๓ กิฎฺฐาคิริสุตฺร)

๔.๖ การกระทำตามลำดับ

อตถํ อุปปริกฺขโต ฌมฺมา นิชฺฌมานํ ขมนฺติ,
ฌมฺมนิชฺฌมานกฺขนฺติยา สติ ฌนฺโท ชายติ,
ฌนฺทชาโต อุตฺสหติ, อุตฺสาเหตฺวา ตฺลลติ,
ตฺลยิตฺวา ปทหติ,
ปหิตตฺโต สมานโน กายน เจว ปรมํ สจฺจํ สจฺจิกโรติ,
ปญฺญาย จ นํ อตีวิชฺฌม ปสฺสติ.

(ม.ม. ๑๓/๑๘๓ กิฎฐาคิริสุตฺร)

๔.๗ ที่สุดแห่งทุกข์

นิสสิตสฺส จลิตํ, อนิสสิตสฺส จลิตํ นตฺถิ,
จลิตเต อสตี ปสฺสทฺธิ, ปสฺสทฺธิยา สตี นตี น โหตี,
นตฺติยา อสตี อาคตฺติคตฺติ น โหตี,
อาคตฺติคตฺติยา อสตี จุตฺตูปปาโต น โหตี,
จุตฺตูปปาเต อสตี เนวฺริ น หุริ น อุกฺกมฺมณฺตเรณ.
เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺส.

(ขุ.อ. ๒๕/๗๔ จตุตถนิพพานปฏฺฐิสํยุตตสุตฺต)

๔. ปฏิจจสมุปบาทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิบัติธรรม

- ๔.๑ เพราะทุกข์จึงมีศรัทธา
- ๔.๒ วิชชาเกิดก็หมดปัญหา
- ๔.๓ เกิดตัณหาก็ยังดับทุกข์ได้
- ๔.๔ มีเวทนาโดยไม่ต้องมีตัณหา
- ๔.๕ อาหารของวิชชาและวิมุตติ
- ๔.๖ การกระทำตามลำดับ
- ๔.๗ ที่สุดแห่งทุกข์

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจสมุปปาต
๒. ความสำคัญของปรัชญาจสมุปปาต
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจสมุปปาต
๔. ปรัชญาจสมุปปาตในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปาต
 - ๕.๑ แบบทั่วไป
 - ๕.๒ แบบคร่อม ๓ ชาติ
 - ๕.๓ แบบชาติปัจจุบัน
 - ๕.๔ แบบ ๑ ขณะจิต
 - ๕.๕ แบบระบุงค์ธรรมปรมัตถ์
 - ๕.๖ แบบระบุงอำนาจปัจจุัย

สวัสดีครับ